

**АРХЕТИПКА І ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ:
СТРАТЕГІЇ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ
У СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Уже стало традицією наприкінці квітучої весняної пори проводити щорічні заходи Української школи архетипіки (УША). Цьогоріч їх основу становили V Міжнародний конкурс молодих науковців і VIII Теоретико-методологічний семінар за міжнародною участю (ТМС) за загальною темою: “Архетипіка й публічне управління: стратегії та механізми розв'язання конфліктів у сучасному світі”, які відбулися 28–30 травня 2017 р. в Києві на базі Національної академії державного управління при Президентові України, де разом з ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, Інститутом соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, Українською технологічною академією, Українським товариством сприяння соціальним інноваціям, Всеукраїнською асамблеєю докторів наук з державного управління УША гостинно згуртувала близько 350 представників соціально-гуманітарної науки та практики публічного управління.

Надзвичайною подією, справжнім святом й інтелектуальним дарунком для учасників стала участь у цьогорічних заходах на запрошення УША М. Маффесолі – відомого французького соціолога, професора Університету Париж V – Сорбонна, головного редактора міжнародного журналу “Sociétés” (видається з 1982 р. дітищем професора – Центром досліджень сучасності й повсякденності), головного редактора журналу “Європейські зошити уявного світу” (фр. “Cahiers europeens de l’imaginaire”, видається з 1988 р.), співвидавця журналу “Міжнародна соціологія” (“Sociologia Internationalis”).

До участі у чергових заходах УША було подано понад 60 тематичних заявок від науковців Білорусі, Казахстану, Лівану, Польщі, Росії, США, України та Чехії. Безпосередньо в фінальній частині очного та заочного форматів свої роботи презентували понад 40 авторів, у тому числі учасники V Міжнародного конкурсу молодих науковців.

У Національній академії державного управління при Президентові України **29 травня 2017 р.** відбулося відкриття щорічного наукового форуму УША. З вітальними словами до його учасників звернулися: президент Національної академії державного управління при Президентові України *В. Куйбіда*, почесний гість заходів, професор Університету Париж V – Сорбонна *М. Маффесолі*, співголова оргкомітету заходів, завідувач кафедри ХарPI НАДУ при Президентові України, заслужений діяч науки і техніки України *О. Амосов*, співорганізатор заходів, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України” *О. Балакірєва*, співорганізатор заходів, заслужений юрист України, завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом, президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління *Є. Романенко*, від спонсорів заходів учасників привітали керівник Міжнародної асоціації офіцерів спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю “Центр” *О. Давиденко* і директор науково-

© Сушиї О.В., Плахтій Т.О., Афонін Е.А., 2017

технічного центру “Псіхея” С. Сапегін. Вітальні слова на адресу учасників заходів висловили також засновник УША, професор НАДУ при Президентові України, заслужений діяч науки і техніки України Е. Афонін та вчений секретар ТМС і Конкурсу, завідувач лабораторії методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень ІСПП НАПН України О. Суший.

Право відкрити перший день щорічного форуму архетипіки було надано почесному гостю із Сорбонни М. Маффесолі. Його перша лекція, присвячена феномену неотрайбалізму та сучасній політиці децентралізації, справила надзвичайне враження на присутніх. З боку учасників заходу пролунало чимало запитань, які перетворилися на своєрідну дискусію, що дозволила проникнутись ідеями французького колеги.

У пленарному режимі було заслухано та обговорено доповіді фіналістів V Міжнародного конкурсу молодих науковців: канд. політ. наук, доц., докторанта НАДУ при Президентові України І. Семенець-Орлової за темою: *Динаміка освітніх інституційних змін у контексті конфліктності соціуму: архетипний концепт “неотрайбалізму”* М. Маффесолі (м. Київ, Україна, I премія); канд. філос. наук, доц., докторанта НАДУ при Президентові України О. Котовської за темою: *Соціальні конфлікти в постмодерному просторі та їхній вплив на царину публічного управління: архетипно-ціннісний підхід* (м. Львів, Україна, II премія); провідного фахівця відділу міжнародного співробітництва управління забезпечення міжнародних зв'язків НАДУ при Президентові України Л. Пономаренко за темою: *Національна ідея як символічна передумова революцій XIX–XX ст. й еквіфінальна модель суспільних трансформацій XXI ст.* (м. Київ, Україна, III премія); аспіранта Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” М. Ягі (Ліван) та канд. політ. наук, старшого викладача Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” Л. Гарник за темою: *Архетипи економічної поведінки та їх витоки у науково-філософській думці близькосхідних країн* (м. Харків, Україна, заохочувальна премія); канд. екон. наук, асистента Сумського державного університету В. Омеляненко за темою: *Архетипний аналіз сучасних економічних конфліктів у контексті національної безпеки* (м. Суми, Україна, заохочувальна премія); студентки Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” В. Зозулі за темою: *Конфлікт потреб у рамках концепцій Абрахама Маслоу та Джона Бертона: архетипний аналіз* (м. Харків, Україна, заохочувальна премія) та інших учасників Конкурсу.

У рамках очно-заочного формату роботи VIII ТМС на обговорення було представлено такі роботи:

– Е. Афонін, д-р соціол. наук, проф., проф. кафедри політичної аналітики та прогнозування НАДУ при Президентові України, А. Мартинов, д-р іст. наук, проф., провідний науковий співробітник відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України за темою: *Архетипіка соціально-політичних конфліктів: від модерну до постмодерну* (м. Київ, Україна);

– Т. Бельська, д-р держ. упр., доц., доц. кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, Р. Хасанов, аспірант кафедри політичної аналітики та прогнозування НАДУ при Президентові України за темою: *Функціональні особливості інституційної поведінки*

суб'єктів глобального громадянського суспільства в зонах конфліктності (архетипний аналіз);

– О. Валецький, д-р держ. упр., провідний науковий співробітник відділу гуманітарної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України за темою: *Інституційний та психосоціальний аналіз українських реформ*;

– П. Ворона, д-р держ. упр., доц., професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України за темою: *Архетипна стратегія додання світоглядного конфлікту: досвід Ізраїлю*;

– О. Довгань, канд. філол. наук, заступник директора наукової бібліотеки Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв за темою: *Осмилення тексту в контексті нейронних мереж (архетипний підхід)*;

– О. Кожемякіна, канд. філос. наук, доц., доц. кафедри філософських і політичних наук Черкаського державного технологічного університету за темою: *Мова довіри у вирішенні соціальних конфліктів (архетипний підхід)*;

– В. Козак, канд. держ. упр., докторант ДРІДУ НАДУ при Президентові України за темою: *Становлення архетипної парадигми публічного управління в нинішньому конфліктному стані України*;

– В. Козаков, д-р держ. упр., проф., проф. кафедри державної політики та управління суспільним розвитком, НАДУ при Президентові України за темою: *Українська ментальність як архетипний фактор гармонізації суспільно-владних відносин*;

– Л. Козлова, канд. держ. упр., доц. Інституту державного управління Чорноморського національного університету за темою: *Психосоціокультурні передумови додання конфліктності в контексті реалізації політики децентралізації*;

– В. Лапіна, канд. соціол. наук, науковий співробітник НДЧ факультету соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за темою: *Глобалізація архетипу надмірного споживання як новітнє джерело соціальних конфліктів і соціальної напруженості*;

– М. Лашикіна, канд. держ. упр., доц., помічник народного депутата України за темою: *Комунікативна складова конфлікту в сучасному світі: зародження архетипу самості*;

– Ю. Напльоков, старший викладач кафедри підготовки миротворчого персоналу Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського за темою: *Архетипні засади процесу прийняття безконфліктного управлінського рішення*;

– Т. Новиченко, д-р держ. упр., доц., професор кафедри парламентаризму та політичного менеджменту НАДУ при Президентові України за темою: *Синергетичний концепт самоорганізації суб'єктів соціального розвитку: архетипний дискурс*;

– Т. Плахтій, незалежний дослідник за темою: *Архетипна модель виникнення, ескалації та розв'язання соціального конфлікту*;

– Є. Романенко, д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України, Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, І. Чаплай, канд. держ. упр., виконавчий директор президії Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, доц. кафедри публічного адміністрування

Міжрегіональної Академії управління персоналом за темою: *Теоретико-методологічна ідентифікація поняття “маркетингова комунікація” (архетипний підхід)*;

– *О. Рибаключева*, канд. юрид. наук, доц., начальник навчально-методичного відділу Академії МВД Республіки Білорусь, докторант кафедри державного управління юридичного факультету Білоруського державного університету за темою: *Архетипна стратегія вирішення соціальних конфліктів у роботі з кадрами органів внутрішніх справ Республіки Білорусь*;

– *Л. Сердечна*, канд. держ. упр., докторант кафедри державної політики та суспільного розвитку НАДУ при Президентіві України за темою: *Концепція реклами як вирішення протиріччя між соціальною справедливістю та економічною ефективністю (архетипний підхід)*;

– *А. Сичова*, канд. політ. наук, старш. викладач кафедри історії України Луганського національного університету імені Тараса Шевченка за темою: *Політична довіра як ресурс взаємодії між державою і суспільством (архетипний підхід)* (м. Старобільськ, Україна);

– *Є. Сірий*, д-р соціол. наук, проф., проф., керівник НДС ф-ту соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за темою: *Оцінка гносеологічного потенціалу депривації як смислового ядра концептуалізації соціальної напруженості українського суспільства: спроба архетипного аналізу*;

– *Є. Соловійов*, аспірант кафедри політичної аналітики та прогнозування НАДУ при Президентіві України за темою: *Ціннісно-сміслові архетипи поведінки вимушених мігрантів як основа вироблення механізмів їх адаптації*;

– *В. Судаков*, д-р соціол. наук, проф., завідувач кафедри теорії та історії соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка за темою: *Глобальні детермінанти конфліктної взаємодії в новітніх моделях зайнятості: архетипний аналіз*;

– *О. Суший*, д-р держ. упр., доц., завідувач лабораторії методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень Інституту соціальної та політичної психології НАПН України за темою: *Націєтворчий процес: архетипна реконструкція*;

– *Є. Урбанова*, психолог Ассесмент ТзОВ, *П. Маєвська*, психолог Ассесмент ТзОВ, *В. Пасніченко*, психолог Ассесмент ТзОВ за темою: *Лояльність, надійність та опір корупції: психологічні аспекти та можливості діагностики (з досвіду Чеської Республіки)*;

– *О. Цегельник*, канд. юрид. наук, доц., доц. кафедри фінансового права та правового регулювання господарчої діяльності юридичного факультету Білоруського державного університету за темою: *“Інвестиційний конфлікт”: стратегія і механізми вирішення психосоціальних протиріч у сучасному світі*;

– *А. Черноіваненко*, провідний фахівець відділу організаційно-методичного забезпечення управління інформатизації навчального процесу Харківського регіонального інституту НАДУ при Президентіві України за темою: *Роль політичних партій у виникненні та розв’язанні політичних конфліктів в Україні (архетипний аналіз)*;

– Г. Шклярєвський, професор Бард-коледжу (шт. Нью-Йорк, США) за темою: *Мережі, ієрархії та глобальні соціальні протести*;

– Н. Яременко, канд. філол. наук, доц., Н. Коломієць, канд. філол. наук, доц., доц. кафедри української та світової літератури Криворізького державного педагогічного університету за темою: *Архетип “божественна дитина” як матриця подолання кризи соціогуманітарного простору*.

Крім того, в рамках першого дня форуму УША відбулася загальна дискусія у форматі двовимірної динамічної мережі (автор Т. Плахтій), яку було присвячено обговоренню конфігурації змінного світу міжнародних відносин, динаміки процесів глобалізації та посилення впливу на міжнародну ситуацію тенденцій глокалізації, помічених шотландцем Р. Робертсоном. Проаналізовано старі принципи миру та безпеки в Європі, що є похідними колишніх (модерних) уявлень “єдності світу в його матеріальності” з метою визначення (вироблення) пропозицій щодо нових принципів міжнародного миру та порядку, який виникає внаслідок поширення суспільно-трансформаційних процесів і впливу соціокультурного чинника. Далі наводимо результати цього обговорення (див.: додаток).

Другого дня форуму (**30 травня 2017 р.**) М. Маффесолі зустрівся в Інституті соціології НАН України зі своїми українськими колегами-соціологами, яким прочитав лекцію на тему: “Трансформація політичного в етичне: моральні цінності постмодерного простору”. У межах зазначеної теми відбулася жвава дискусія.

Цього ж дня для учасників щорічних заходів УША було проведено екскурсію “Сесійним будинком Верховної Ради України” і зустріч з народним депутатом України, заступником голови Комітету Верховної Ради України В. Єленським. Учасники заходів ознайомилися також з історією урядів України та роботою Кабінету Міністрів України.

У рамках заходів цього річного форуму УША здійснено таке:

1. Підготовлено та видано друком збірники:

– Архетипіка і публічне управління: стратегії та механізми розв’язання конфліктів у сучасному світі: зб. наук. пр. переможців і кращих авторів П’ятого міжнар. конкурсу молодих учених, 28–30 трав. 2017 р., Київ, Україна. Київ: Псіхея, 2017. 128 с.;

– Public management: collection. № 3 (8) – June 2017 (Special edition). Kyiv: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2017. 392 р.;

– Публічне урядування: збірник. № 3 (8) – Червень 2017 (спеціальний випуск). Київ: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2017. 392 с.

2. Прочитано дві публічні лекції почесним гостем УША М. Маффесолі:

– “Неотрайбалізм і сучасна політика децентралізації”, 29 травня в НАДУ при Президентові України (відеозапис: <https://www.youtube.com/watch?v=zeh3LIn5uNM&t=4725s>);

– “Трансформація політичного в етичне: моральні цінності постмодерного простору”, 30 травня в Інституті соціології НАН України (відеозапис: https://www.youtube.com/watch?v=u_q3dLy-zQ8 (ч. 1); <https://www.youtube.com/watch?v=fxEu2FjiRs0> (ч. 2).

3. Надано три інтерв’ю:

– Українському національному інформаційному агентству “Укрінформ”, 29 травня (<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2252920-misel-maffesoli-francuzkij-sociolog.html>);

– Телеканалу “Рада”, 29 травня (<https://youtu.be/N8bCXbUcoL0>);

– Телеканалу “Тоніс”, 15 червня (<https://youtu.be/kGQJBSO4fWo>).

4. Організовано пряму трансляцію щорічних заходів УТА в Інтернеті та ютуб-запис заходів на інтернет-майданчику “Прояснение.info” (<https://www.youtube.com/channel/UCNSBFQV1Uqac7s9sWufVmgg>).

5. Підготовлено проект щодо перекладу та видання в Україні 3-х праць професора М. Маффесолі:

– Le Temps des tribus, le déclin de l’individualisme dans les sociétés de masse, Méridiens/Klincksieck, Paris, 1988, réed. La Table Ronde, Paris, 2000 / Час племен (це “класична праця”, яка перекладена багатьма мовами);

– Le temps revient. Formes élémentaires de la postmodernité, Desclée de Brouwer, Paris, 2010 / Час прийде (ця праця є своєрідною передмовою до творчості М. Маффесолі);

– Écosophie (mon dernier livre, qui concerne un problème d’actualité) / Екософія (це остання праця автора, присвячена одній з актуальних проблем сучасності).

6. Здійснено експертний аналіз основоположних принципів міждержавних відносин, сформульованих у Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі (Гельсінкі, 1975).

Додаток

**Результати загальної дискусії
учасників V Міжнародного конкурсу молодих науковців
і VIII Теоретико-методологічного семінару за міжнародною участю
“Архетипіка і публічне управління:
стратегії та механізми розв’язання конфліктів у сучасному світі”
(29–30 травня 2017 р., м. Київ, Україна)**

Під час загальної дискусії учасники щорічних заходів Української школи архетипіки здійснили аналіз основоположних принципів міждержавних відносин, сформульованих у Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі від 1975 р.¹.

Дискусія відбувалася за методикою “динамічної мережі”², яка передбачає розподіл учасників дискусії на кілька груп, формування списку альтернатив за правилами мозкового штурму на першому кроці, їх обговорення в перехресних групах на другому кроці, повернення в початкові групи та узгодження результатів обговорення на третьому кроці, доповіді про результати роботи груп на пленарному засіданні.

¹ Іваненко О.А. Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975. *Україна в міжнародних відносинах: енциклопедичний словник-довідник*. Київ: Ін-т історії України НАНУ, 2010. Вип. 2: Предметно-тематична частина: Д – Й. С. 154–158.

² Плахтій Т.О. Стратегічне планування в динамічній мережі. Львів: Вид-во СПД Осадчий О.М., 2017. 43 с.

При конструюванні порядку обговорення було використано метод аналізу причин і наслідків³ та універсальні критерії порівняльного аналізу альтернатив⁴, оцінку двох закріплених за групою принципів, за якими кожен учасник здійснював їх оцінювання самостійно за 10-бальною шкалою. У таблицях подано середні результати оцінки та їх суму, максимально можлива величина якої не перебільшує 50.

Після кожного принципу представлено його кількісну оцінку та розширений коментар: висновок, наслідки, причини, рекомендації⁵.

Принцип 1. Суверенна рівність, повага прав, притаманних суверенітету.

Держави-учасниці мають забезпечувати взаємну повагу до суверенної рівності та своєрідності, право кожної держави на юридичну рівність, територіальну цілісність, свободу, політичну незалежність. Визнано можливість зміни кордонів відповідно до міжнародного права мирним шляхом і за домовленістю.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
3,6	5,4	4,2	6,6	3,2	23,0

Висновок: працює частково.

Перепони: суперечливий режим співіснування різних типів суспільств: аграрного, індустріального, постіндустріального в епоху глобалізаційних перетворень; поява нових мобільностей, зумовлених тенденцією індивідуалізації та віртуалізації суспільного життя; криза державного суверенітету під зростаючим впливом ТНК та з боку держав-домінантів; абстрактно-гуманітарний вимір міжнародного права.

Наслідки: ресурсна поляризація; скорочення інклюзивних можливостей усіх типів суспільств; посилення неконтрольованої міграції; інтелектуальна та комунікативна криза.

Причини: соціально-економічні нерівності глобального та регіонального характеру; інституціональні протекціоністські механізми з боку ТНК; збройні конфлікти, соціальна нестабільність; економічна криза; екологічна загроза; дефіцит ресурсів; недооцінка концепту комунікативної раціональності в політичних інститутах.

Рекомендації: ненасильницька регуляція міжнародних відносин на основі юридичної рівності, територіальної цілісності, свободи та політичної незалежності.

Принцип 2. Незастосування сили або погрози силою.

Держави-учасниці мають утримуватися від порушення територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави шляхом застосування сили чи погрози силою або в будь-який інший спосіб, несумісний з цілями Об'єднаних Націй і даною Декларацією.

³ Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Швейцарсько-український проект "Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO". Київ: ТОВ "Софія-А". 2012. 88 с.

⁴ Кілієвич О.І. Економічний аналіз державної політики. Київ: НАДУ, 2011. 78 с.

⁵ Іваненко О.А. Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі 1975.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
2,8	2,8	6,4	4,8	3,8	20,6

Висновок: практично не працює в умовах сильного військового потенціалу держав-домінантів.

Перепони: існування держав (об'єднань) з сильним військовим потенціалом; домінування прагматичної культури стратегічного мислення, що базується на концепції інтересів, яка призводить до неможливості прорахувати наслідки застосування сили.

Наслідки: криза тенденцій утворення та розвитку нових територіальних спільнот; неузгодженість воєнних і гуманітарних технологій.

Причини: надмірна мілітаризація; недосконалість міжнародного права; посилення соціальної напруженості в міжнародних відносинах.

Рекомендації: мирне співіснування держав-націй на основі застосування сили (санкцій) до військового агресора.

Принцип 3. Непорушність кордонів.

Держави-учасниці визнали непорушними всі кордони одна одної, як і кордони всіх європейських держав, та зобов'язались утримуватися від будь-яких посягань на них.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
5	4,25	8,25	5	6	28,4

Висновок: здебільшого працює, але є ознаки порушення (Грузія, Молдова, Косово, Україна).

Перепони: застарілі норми міжнародного права; відсутність дієвих санкцій до порушників кордонів; месіанська (імперська) інтерпретація загально-людських моральних і правових норм; наявність деяких соціальних груп з антидержавними настроями; суперечності між збереженням державного суверенітету та процесами глобалізації; амбіції учасників політичного процесу; відсутність єдиного громадянства.

Наслідки: зменшення контролю за кордонами; безкарність; інформаційна (гібридна) війна; заморожений конфлікт; збройні конфлікти, соціальна несправедливість; неконтрольована міграція; ескалація конфліктів.

Причини: неефективність міжнародних інституцій; юридично недосконале та економічно невивідне; агресивна позиція країн (керівництва); туга за неавторитарними регіонами, бідність населення; інтелектуальна криза в сфері теорії міжнародного права.

Рекомендації: забезпечення непорушності кордонів досконалими структурними та жорсткими санкційними механізмами; оновлення міжнародного законодавства щодо норм непорушності кордонів.

Принцип 4. Територіальна цілісність держав.

Проголошено зобов'язання утримуватись від будь-яких дій, що суперечать Статуту ООН та спрямовані проти територіальної цілісності, політичної незалежності чи єдності будь-якої держави-учасниці.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
4,7	4,7	8,7	5,3	7,3	30,7

Висновок: принцип працює, але його реалізація дедалі більше під загрозою.

Перепони: необхідність просування національних інтересів; різний розвиток держав; амбіції держав (лідерів).

Наслідки: втрата частини державного суверенітету; порушення національного суверенітету; комунікативна криза; синдром травмованого суспільства (колонія-монополія).

Причини: різниця економічного потенціалу; активізація процесів глобалізації; технологічна революція; нові інтеграційні напрями; біологічні принципи розвитку суспільства (боротьба за існування).

Рекомендації: зменшити роль міжнародних інститутів шляхом застосування заходів військово-політичного характеру.

Принцип 5. Мирне врегулювання суперечок.

Держави-учасниці мають розв'язувати суперечки між собою мирними засобами, не піддаючи загрози міжнародний мир, безпеку й справедливість. Проголошено їх право вільно обирати мирні засоби врегулювання конфліктів.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
5,25	4,5	3,75	5,0	4,5	23,0

Висновок: існує лише де-юре, а де-факто не працює; ілюзорність концепту миру.

Перепони: різноманіття політико-економічних інтересів акторів; амбіції учасників політичних процесів; неефективність міжнародних інституцій; популізм у політиці.

Наслідки: загострення чи перехід до латентного стану конфлікту; порушення та зневага норми міжнародного права; трагічні наслідки для людей.

Причини: трагічні наслідки для мирного населення, а також захисників Вітчизни, знецінення людського життя; загальнолюдські цінності не є базою для прийняття рішень; широка майнова диференціація населення; міжкультурні розбіжності; економічний егоїзм певного прошарку населення не дає змогу усвідомити наявність конфлікту та пошуку розв'язання його.

Рекомендації: апеляція до загальнолюдських цінностей; змінити підходи до прийняття рішень у міжнародних інститутах; кушовий метод за принципом регіонального об'єднання.

Принцип 6. Невтручання у внутрішні справи.

Держави-учасниці утримуватимуться від прямого чи непрямого, індивідуального чи колективного втручання у внутрішні чи зовнішні справи одна одної. Вони також

відмовилися від надання прямої чи непрямой допомоги терористичній, підривній чи іншій діяльності, спрямованій на насильницьке повалення режиму іншої держави-учасниці.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
5,25	5,0	4,0	3,5	6,0	23,75

Висновок: можливо за умови згоди всіх учасників конфлікту; принцип відсутній, оскільки діє право “сильного”.

Перепопи: втручання; економічний, культурний, інформаційний вплив; необхідність просування національних інтересів на міжнародному рівні; вплив наддержавних структур.

Наслідки: втрата частини суверенітету; додаткові можливості економічного розвитку відсталих територій; активізація процесів глобалізації.

Причини: різниця економічного потенціалу країн; етноцид і геноцид малих національних груп.

Рекомендації: відпрацювання механізмів швидкого розв’язання конфліктів; глобальна етика; лібералізація міжнародних відносин.

Принцип 7. Повага прав людини й основних свобод, включаючи свободу думки, совісті, релігії і переконань.

Держави-підписанти взяли зобов’язання поважати права людини й основні свободи, включаючи свободу думки, совісті, релігії та переконань для всіх, незалежно від раси, статі, мови та релігії, дотримуючись Статуту ООН, Загальної декларації прав людини, міжнародних пактів про права людини тощо. Наголошувалося, що повага прав і основних свобод людини є істотним чинником миру, справедливості й благополуччя, необхідних для забезпечення дружніх відносин і співпраці між державами.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
7,2	7,0	7,6	6,6	6,8	35,2

Висновок: забезпечити права у повному обсязі неможливо.

Перепопи: конфлікт цінностей залежить від рівня розвитку; “втеча від свободи”; ментальні особливості окремих націй (Схід – Захід); імперіалістичні прагнення окремих держав; обмеженість ресурсів планети та нерівномірність їх розподілу; недосконалість процедури прийняття рішень всередині ООН (право вето); превалювання корпоративних інтересів над морально-етичними нормами.

Наслідки: різний конфліктогенний потенціал; різні способи вирішення конфліктів; розрив між бідними та багатими, досвідченими та недосвідченими; поглиблення поляризації за різними критеріями; неспроможність механізмів; формалізація дискримінації.

Причини: штучне створення конфліктів на базі національних особливостей через суб’єктивні мотиви; асиметричність співпраці; потреба врахування традицій різних народів.

Рекомендації: інклюзивність з міжнародною відповідальністю; створення дружнього до реалізації цих прав середовища, в якому забезпечення реалізації цих прав буде відтворене.

Принцип 8. Рівноправ'я та право народів розпоряджатися своєю долею.

Проголошено поважання рівноправ'я і права народів розпоряджатися власною долею, діючи відповідно до цілей і принципів Статуту ООН та норм міжнародного права. Визнано право всіх народів в умовах повної свободи визначати свій внутрішній і зовнішній політичний статус без втручання ззовні та здійснювати на власний розсуд свій політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
5,2	5,4	7,2	6,0	5,4	29,2

Висновок: не працює на рівні локальних конфліктів.

Перепопи: рівність серед нерівних; різна інтерпретація свого та чужого.

Наслідки: анексія територій; егоцентризм.

Причини: синдром травмованого суспільства; надієвість вторинної модернізації; боротьба за існування.

Рекомендації: дієвий арбітраж та об'єктивні механізми; створення тривалої багатопланової, чітко регламентованої процедури самовизначення народів; популяризації інтересів до інакшості; створення можливостей для інакшості.

Принцип 9. Співробітництво між державами.

Передбачалася співпраця держав-учасниць одна з одною та з іншими країнами в усіх галузях згідно з цілями й принципами Статуту ООН. Держави-учасниці зобов'язалися сприяти взаєморозумінню й довірі, дружнім і добросусідським відносинам між собою, міжнародному миру, безпеці й справедливості, прагнути підвищувати добробут народів.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
5,0	4,75	5,75	6,5	5,75	27,75

Висновок: частково працює.

Перепопи: політичні, національні інтереси; конфліктність національних інтересів; гібридні війни; соціокультурні передумови; комплекс наддержави; міжнародний регіоналізм; різний статус у системі міжнародних відносин.

Наслідки: технологічна революція; бідність населення; асиметричність співпраці; невдоволеність населення діями влади та уряду зарубіжних країн; ресурсна поляризація; різні типи мобільності.

Причини: постмодернізм; технологічна революція; маніпулювання масовою свідомістю; трансформація суспільства; нові інтеграційні напрями; нова соціальна історична дійсність.

Рекомендації: принцип "Правди" або унеможливлення невідповідності декларацій і дійсності.

Принцип 10. Сумлінне виконання зобов'язань за міжнародним правом.

Відповідно до цього принципу держави-учасниці мають сумлінно виконувати як ті зобов'язання, що випливали із загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, так і ті, що передбачалися згідно з укладеними ними міжнародними договорами чи іншими угодами.

Оцінка за універсальними критеріями:

Результативність	Ефективність	Справедливість	Політична здійсненність	Адміністративна здійсненність	Сума
5,5	4,5	4,25	6,0	4,75	25,0

Висновок: не працює через неможливість арбітражу.

Перепони: різний розвиток держав; різна участь у міжнародних організаціях та різний авторитет у міжнародних відносинах; невиконання принципу окремими державами; відсутність дієвих санкцій за порушення міжнародних норм.

Наслідки: руйнування архітектури системи міжнародної безпеки; непрогнозованість суспільного розвитку міжнародних відносин.

Причини: різний рівень розвитку держав; нерівність можливостей; національні інтереси; відсутність дієвих санкцій за порушення норм МП; неоднозначність.

Рекомендації: принцип "Правди" або унеможливлення невідповідності декларацій та дійсності.

О.В. Суший,

д-р держ. упр., доц.,

завідувач лабораторії методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень

Інституту соціальної та політичної психології

Національної академії педагогічних наук України,

Т.О. Плахтій,

незалежний дослідник,

голова громадської організації "Центр розвитку української культури та самоорганізації",

Е.А. Афонін,

д-р соціол. наук, проф.,

заслужений діяч науки і техніки України,

професор кафедри політичної аналітики та прогнозування

Національної академії державного управління при Президентові України